

TIEN KLINKENDE WOORDEN BEVRIJDING

JOHAN DELAMEILLEURE

De TORAH

Tien geboden?

¹Toen sprak God al deze woorden:

²Ik ben de HEER, uw God, die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, geleid heb.

³Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.

⁴Gij zult u geen gesneden beeld maken...

In christelijke kringen wordt vers twee beschouwd als een soort inleiding. Vers drie is dan het eerste 'gebod'. Daarna volgt het tweede 'gebod' over de godenbeelden en -verering in vers 4. In de katholieke versie is het gedeelte over de beelden weggelaten.

We zagen eerder al dat tekst zelf niet spreekt over geboden maar over 'woorden' (ook: raadgevingen). Vers twee is dan het eerste 'woord', de verzen 3 tot 6 (geen andere goden en geen beelden) vormen dan samen het tweede 'woord'. Dit is de indeling die wij volgen.

1/ Ik ben JHWH die u heeft bevrijd

"Ik ben de HEER, uw God, die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, heeft geleid."

De decaloog begint met een verklaring die het geheel oriënteert. God stelt zich voor. Hierbij ligt de nadruk niet op het gegeven dat hij de schepper van hemel en aarde, is maar wel dat hij YHWH is, de verbondsgod, de bevrijder uit het slavenhuis van Egypte.

De God van de TORAH is een God van bevrijding. Bevrijding en vrijheid zijn de fundamentele principes die de decaloog ritmeren. Het uiteindelijke doel is welzijn (TOV!) mogelijk maken voor ons, mensen, zowel collectief (gemeenschap) als individu. Dat laatste (welzijn van het individu) wordt geïllustreerd door de Hebreeuwse naam van het boek Exodus: SHEMOT - NAMEN. Zo

YHWH (HEER) speelt met het Hebreeuwse werkwoord 'zijn' in het verleden, heden en toekomst. Een interessante vertaling is: Ik ben degene die er bij wil zijn, die wil meegaan (zie Exodus 3).

Het woord 'uitleiden', YATSA, is een woord dat ook gebruikt wordt wanneer een kind geboren wordt. Het kind wordt a.h.w. uit de moeder geleid en het leven begint. De EXODUS wordt gezien als een 'wedergeboorte: door het water van de Rode Zee geboren worden voor een nieuw leven. 'Nieuw leven' betekent ook dat je het oude kunt loslaten, en dat je een en ander anders doet dan de algemeen gangbare gang van zaken.

begint het boek Exodus: "Dit zijn de namen...", waarna de afzonderlijke namen van de zonen van Jacob expliciet worden vermeld (vergeet hierbij niet dat SHEM-NAAM in het Hebreeuws uitdrukking geeft aan iemands eigenheid). Ieder mens telt!

* Bevrijding, niet om weer slaaf te worden van ... (vul maar in). Zelfs niet van God, want God is geen nieuwe farao!

** Bevrijding is een punt in de tijd (de avond van Pesach). Het is echter wel de bedoeling om vrij te blijven! Vrijheid moet wortels krijgen in het leven, handen en voeten in de maatschappij!

De TORAH is een ethische code die de persoonlijke ontwikkeling toelaat in een harmonieuze, evenwichtige en georganiseerde maatschappij. De mens die de geboden hoort is uit de slavernij van Egypte getrokken, niet om elders weer slaaf te worden!

*** Bij dat anders leven aan de hand van de TORAH kan het gevaar op wetticisme en perfectionisme om de hoek loeren. In dit kader is wat Jean-Paul Sartre schreef betekenisvol: "La liberté n'est pas liberté de réussir, mais liberté d'entreprendre. Entreprendre avec résolution : une liberté de projet, en perpétuel projet : une liberté créatrice." » Misschien lukt het niet over heel de lijn, maar laten we er tenminste op een creatieve manier naar streven.

Geboden - verboden?

“Op de vraag: wat is het christendom? Antwoordde een kind: “Het christendom is alles wat we niet durven doen.” Veel mensen denken zo. En als hen gevraagd wordt waarom ze dat denken, hebben ze het over de Tien Geboden: “Steeds weer klinkt het: Gij zult niet...!” Wat een vreselijk misverstand! God is geen tiran, wel een verlosser. Hij heeft zijn volk Israël bevrijd uit slavernij in Egypte, bracht het naar de berg Sinai. Daar deelt God aan de mannen en vrouwen die hem aan het werk hadden gezien de regels van hun vrijheid mee. Die tien uitspraken beginnen met: “Ik, God, en jij, mens, we horen bij elkaar. En als we samen willen blijven, dan zal je leven er zo uitzien: Je zult geen andere god hebben. Je zult mijn naam in ere houden. Je zult je niet kapotwerken. Zonder angst zul je in relatie kunnen leven met de mensen om je heen”.

(vertaald uit ‘10 x libre’ van E. Lange).

“**Gij zult niet...!** (LO in het Hebreeuws).” Soms wordt wel eens gezegd: “Waarom is de Decaloog zo negatief geformuleerd? Dit komt niet echt sympathiek over.” Enerzijds is dit natuurlijk wel begrijpelijk. Wil je dat een en ander TOV - goed blijft, dan zijn er dingen die je beter niet doet. Vrijheid betekent niet dat je om het even wat kunt doen wanneer je dat wilt en zoals jij dat wilt... Op die manier kun je echt niet verwachten dat alles goed blijft gaan. Vrijheid betekent ook dat je grenzen, beperkingen, limieten aanvaardt. Dat was trouwens al het probleem in de hof van Eden: van die ene boom niet? Kom nou...

Ook is het zo dat wij geen geïsoleerde eilandjes zijn. Er is een gezegde dat veelbetekenend is: Mijn vrijheid eindigt waar de vrijheid van de ander begint.

Toekomst - beloften

De context van de Exodus maakt het mogelijk om die Woorden ook te zien als beloften. Let trouwens eens op de tijd van het gebruikte werkwoord: **gij zult**. Toekomstige tijd. De Hebreeuwse ontkenning ‘LO’ (niet) geeft geen negatief imperativum (verbod) aan, maar wel een toekomst die niet af is, een toekomst die mogelijk is en blijft: “Als je mijn project binnenstapt, zegt God, zul je in Kanaän niet meer hoeven te stelen, of te liegen, of bang te zijn van andere goden.”

Opdracht en belofte; wording: hé mensen, in het Beloofde Land (in het nieuwe leven) wordt heel wat mogelijk!

En goed voorbeeld: **gij zult niet** (meer) moeten stelen. Het is niet zo moeilijk om je in te beelden dat slaven soms wel moesten stelen om te overleven (dat komt vandaag helaas ook nog voor). In het Beloofde land waren er revolutionaire sociale voorzieningen. Zo stelt Leviticus 19;9,10 dat bij de oogst een deel moest blijven

staan zodat armen voedsel konden verzamelen.

‘LO’ - gij zult niet

“De ontkenning lo betekent tegelijkertijd **limiet** en **richting**. (...) Vroegere rabbijnen merkten reeds op dat, indien je de letters van lo omkeert, d.w.z. indien de lamed en de alef van plaats wisselen, je dan het woord ‘el’ bekomt, wat een **richting** aangeeft (gaan naar), maar ook ‘**GOD**.’ – M.A. Ouaknin

Limiet: Grensverboden duiden een onderste grens aan. Ze leggen een minimum aan richtlijnen op, die altijd en overal moeten nagekomen worden. Het zijn de doorlopende witte lijnen op je levensweg, die erop wijzen dat het overschrijden ervan gevaarlijk is. Doden, stelen, liegen, echtbreuk: zo'n weg loopt dood.

Richting: Streefgeboden verwijzen naar omhoog in plaats van af te bakenen. ‘Gij zult niet doden’ betekent evengoed ‘laat ieder mensenleven tot zijn recht komen. In zijn Bergrede zei Jezus: “**U hebt gehoord dat er gezegd is ‘Gij zult niet doden’, en ik zeg u...**” Dat is de ondergrens, niet meer dan normaal. Dit volstaat echter niet. Jezus geeft aan dat het begint met een positieve houding naar je naaste toe, en uiteindelijk belandt hij bij ‘liefhebben’.

Bevorder volwaardig menselijk leven waar je kunt en in de mate dat je dit kunt'. Dit is geen beknotting van je vrijheid, maar het openen van nieuwe mogelijkheden. Streefgeboden verwijzen naar en nodigen uit tot creativiteit. Het is meer dan 'in orde of in regel zijn', want zo'n weg kent geen einde. Je kunt nooit zeggen dat je er helemaal mee klaar bent. Je ontdekt telkens weer nieuwe groeikansen.

Je kunt zomaar niet elk gebod of verbod aankruisen met een ja of een neen, en zoveel keer 'wel' en zoveel keer 'niet'. De vraag is wel: werken we met onze persoonlijke levensgeschiedenis mee aan de grote verlossings- en bevrijdingsgeschiedenis van God met mensen? Doen we mee aan het scheppen van een klimaat waarin niemand meer denkt te moeten doden, bedriegen, stelen enz.?

Eerder zagen we het beeld van de Tien Woorden die door de steen heen werden gegraveerd. De randen van de letters vormen een grens, een limiet terwijl er binnenin een wat rabbijn Marc Alain Ouaknin 'een vruchtbare leemte' ontstaat, die erom smeekt om op een positieve en creatieve manier ingevuld te worden. Niet enkel 'niet doden', maar ook en vooral 'liefhebben'!

Een verbod is ook de meest open vorm. Een richting of weg afsluiten (ter bescherming) biedt veel meer mogelijkheden dan wanneer je verplicht bent om één bepaalde weg te gaan. In de hof van Eden wordt één boom verboden, terwijl de mens aangemoedigd wordt om van alle andere bomen te eten. Wegen die leiden tot onvrijheid (nieuwe verslaving) worden afgeraden, waardoor je aangespoord wordt om andere wegen te verkennen. Een verbod (een ondergrens) sluit minder op, opent een onbegrensde ruimte naar boven toe, biedt tal van mogelijkheden om positief en creatief in te vullen. Dit houdt ook in dat iedereen tot op zekere hoogte geheel vrij zijn weg kan kiezen, rekening houdend met de ondergrenzen en met het uiteindelijke doel (TOV!). Wat een perspectief!

